

ĮSIBROVIMO Į PATALPĄ, SAUGYKLĄ AR SAUGOMĄ TERITORIJĄ KAIP VAGYSTĘ KVALIFIKUOJANČIO POŽYMIO SAMPRATA TEISĖS MOKSLE IR TEISMŲ PRAKTIKOJE

Andželika Vosyliūtė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-00117 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 67

Straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio (vagystė) antroje dalyje numatytas kvalifikuojamasis veikos požymis „įsibrovimas į patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją“. Pateikiamos įsibrovimo, patalpos, saugyklos, saugomos teritorijos sampratos, analizuojamos vagystės kvalifikavimo problemos.

Article is devoted to analysis of the element of aggravated theft – “trespass premises, storage or secured territory” that is foreseen in Part 2 of the Article 178 (theft) of the Penal Code of Republic of Lithuania. The conceptions of trespass, premises, storage and secured territory are represented. The problems of proper enforcement of the Article 178 Part 2 are discussed.

Įvadas

Įstatymų leidėjas niekaip negali apsispręsti dėl kvalifikuojamųjų vagystės požymių: įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją: tai juos įveda, tai dalį jų vėl panaikina. Be to, 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau BK) įtvirtino naujovę – veikų skirstymą į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus. Todėl nenuostabu, kad šių kvalifikuojamųjų vagystės požymių nustatymas ir veikų kvalifikavimas tiek baudžiamosios teisės teorijoje, tiek praktikoje kelia probleminių klausimų, kuriems reikia gilesnės analizės. Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar sau-

gomą teritoriją požymių nustatymas turi ypatingą ir praktinę reikšmę. Visų pirma tinkamas šių požymių nustatymas leidžia atskirti administracinės teisės pažeidimą nuo nusikalstamos veikos, baudžiamąjį nusižengimą nuo nusikaltimo. Nepaisant to, kad pagrobama svetimo turto iki 1 MGL (o tai paprastai laikoma administraciniu nusižengimu) ar nuo 1 iki 3 MGL (pagal BK – baudžiamasis nusižengimas), kai yra kvalifikuojamų vagystės požymių, veika paverčiama nusikaltimu. Šiuo atveju reikėtų atkreipti dėmesį, kad nedidelės vertės svetimo turto pagrobimas, kuris pagal BK 178 straipsnio 4 dalį laikomas baudžiamuoju nusižengimu, nėra vagystę privi-

legijuojantis požymis, nes nedidelė turto vertė yra tik baudžiamosios atsakomybės už svetimo turto pagrobimą kilimo riba, o ne mažinantis šios veikos pavojingumą požymis, todėl netaikoma specialiųjų normų konkurencijos taisyklė, pagal kurią pripažįstamas privilegijuotos sudėties prioritetas kvalifikuotos atžvilgiu. Dėl to nesutikčiau su profesoriumi V. Piesliaku, kuris teigia, kad „tais atvejais, kai įstatymų leidėjas viename BK straipsnyje formuluoja nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo sudėtį, baudžiamojo nusižengimo sudėtis visada bus privilegijuota nusikaltimo sudėties atžvilgiu“ [19, p.189]. Antra, paprasta vagystė ir vagystė, padaryta įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, priklauso skirtingoms nusikaltimų kategorijoms ar net skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims, dėl to atsiranda ir skirtingi teisiniai padariniai. Antai už vagystę kaip baudžiamąjį nusižengimą nėra numatyta laisvės atėmimo bausmė, išskyrus areštą, ji neužtraukia teistumo, taip pat nėra baudžiama už rengimąsi padaryti vagystę.

Pažymėtina, kad įstatymų leidėjo pozicija – numatyti griežtesnę atsakomybę už vagystę, padarytą įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, yra suprantama, nes tuo atveju, kai svetimas turtas pagrobiamas įsibraunant į gyvenamąją patalpą, yra pažeidžiami ne tik nuosavybės santykiai, bet ir Konstitucijos garantuota teisė į būsto neliečiamybę. Taip pat didesnis vagystės pavojingumas, kai kaltininkas svetimą turtą pagrobia įsibrovęs į kitą patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, aiškiamas tuo, jog prieš darydamas veiką kaltininkas kėsina į tokį svetimą turtą, kurį jo savininkas ėmėsi ypatingų priemonių

apsaugoti. Todėl dažniausiai tokios rūšies vagystės yra iš anksto apgalvotos ir joms pasirengiama, tai taip pat rodo didesnę šios veikos pavojingumą.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti minėtų vagystę kvalifikuojamųjų požymių sampratą teisės moksle ir aptarti kvalifikavimo problemas, kylančias teismų praktikoje. Kadangi kitų šalių baudžiamieji įstatymai įtvirtina panašią kvalifikuotos vagystės sudėtį, tikslo siekta pateikiant ne tik Lietuvos, bet ir Vokietijos, Rusijos, Anglijos teisininkų požiūrį nagrinėjamu klausimu bei analizuojant teismų praktiką. Straipsnyje problemos aptariamos naudojant lyginamąjį, loginį, analizės, lingvistinį, sisteminių, kritinį metodus. Pažymėtina, kad kiti kvalifikuojamieji vagystės požymiai: atviroji vagystė automobilio pagrobimas, kišenvagystė, didelės vertės svetimo turto vagystė, šiame darbe nebus nagrinėjami.

1. Įsibrovimo samprata ir jo būdai

Svetimo turto pagrobimą įsibraunant į patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją kvalifikuoja nusikalstamos veikos padarymo vieta ir būdas. Nusikalstamos veikos padarymo vieta baudžiamajame įstatyme apibrėžiama alternatyviais terminais „patalpa, saugykla, saugoma teritorija“, o būdas – vienu terminu „įsibrovimas“. Tiek alternatyvi vieta, tiek būdas yra būtini šio nusikaltimo sudėties objektyvieji požymiai. Jeigu bent vieno iš jų nėra, veikos negalima kvalifikuoti pagal LR BK 178 straipsnio 2 dalį. Pavyzdžiui, tiek grobimas iš patalpos, saugyklos ar saugomos teritorijos nesant įsibrovimo požymių, tiek grobimas, nors ir įsibraunant, bet iš tokių vietų, kurios neatitinka sąvokų: „patalpa, saugykla, saugoma

teritorija“ turinio, nesudarys minėto kvalifikuojamojo požymio.

Visų pirma reikėtų atskleisti šios kvalifikuotos vagystės padarymo būdą – įsibrovimą. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką įsibrovimas traktuojamas kaip slaptas arba atviras neteisėtas pateikimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją [23, p. 321]. Neteisėtas reiškia, kad kaltininkas neturi teisės patekti į tam tikrą objektą. A. Drakšienė, J. Nocius nurodo, kad „neteisėtumas šiuo atveju reiškia, kad <...> kaltininkui į patalpą draudžiama įeiti <...>“, [7, p. 355]. Patekti – tai atsirasti, atsидurti kur, pakliūti į nuosavybę [13, p. 524]¹. Įeiti – patekti <...> į vidų; įsiterpti, įlįsti [13, p. 202].

Norint geriau suvokti neteisėtumo požymį, patekimą į patalpas, saugyklą ar saugomą teritoriją pagal patekimo į šias vietas apribojimo laipsnį galima suskirstyti: į laisvą, ribotą, iš dalies ribotą, ribotą tam tikru laiku ir pan. Antai, jei kaltininkui tam tikrame objekte visiškai nedraudžiama būti (parduotuvėje darbo valandomis, geležinkelio stoties laukiamojame salėje ar pan.), įsibrovimo nebus². Tačiau esant ribotam patekimui į tam tikrą objektą, kaltininkui apskritai draudžiama įeiti be atskiro leidimo, pavyzdžiui, į sandėlius, Seimą ir

¹ Terminas „patekti“ šiuo atveju suprantamas gana plačiai. Jis reiškia ne tik paties kaltininko neteisėtą atsiradimą objekte, bet ir patekimą į vidų pasinaudojus mažamečiais asmenimis, įvairiomis priemonėmis ir pan. (žr. p. 6). Tačiau objekto ribos turi būti peržengiamos (žr. p. 13).

² „A. B. nuteistas pagal LR BK 178 str. 1 d. už tai, kad būdamas maršrutiniame autobuse iš vairuotojo pusės durelių dėtuvės pagrobė V. R. 10 Lt vertės piniginę su juoje buvusiais 200 litų <...>“ [30]. Pateikti duomenys rodo, kad kaltininkui patekti į maršutinį autobusą buvo galima laisvai, todėl įsibrovimas neinkriminuotinas.

pan., todėl čia įsibrovimas galimas³. Be to, patekimas į dalį objekto gali būti laisvas, o kitoje dalyje ribotas pašaliniais asmenimis. V. Piesliakas pažymi, kad „<...> bet kokia įstaiga, įmonė susideda iš struktūrinių padalinių: kabinetų, salių, pagalbinių, kitų izoliuotų patalpų. Nors pilietis laisvai patenka į įstaigą, tai dar nereiškia, kad jis turi teisę laisvai vaikščioti po visas įstaigos patalpas. Todėl įsibrovimas į atskiras įstaigos patalpas jau yra galimas“ [18, p. 13]⁴.

Patekti į objektus gali riboti ir tam tikras laikas, o tai taip pat turi įtakos inkriminuojant įsibrovimą. Pavyzdžiui, uždaryta parduotuvė, įstaiga, vaikų darželis. V. Piesliakas nurodo, jog į „daugelį įmonių, įstaigų jų darbo laiku įėjimas yra laisvas ir jokio leidimo nereikia. Todėl įsibrovimas į tokią įstaigą negalimas“ [18, p. 13]. Tačiau kai į tam tikros organizacijos, įstaigos patalpas patenkama ne darbo metu (poilsio, švenčių dienomis) arba kai įeiti į jas yra uždrausta, turto pagrobimas kvalifikuojamas kaip padarytas įsibraunant.

Kai kurie autoriai (A. Drakšienė, J. Nocius) šalia „neteisėtumo“ požymio išskiria ir „neleistinumą“. „Įsibrovimas – visuomet neteisėtas, neleistinas patekimas į patalpą“ [7, p. 355]. Tačiau išskirti „neleistinumą“ kaip atskirą būtiną įsibrovimo požymį,

³ Teismas, inkriminuodamas įsibrovimą į patalpas, savo sprendimą motyvuoja kaip „<...> iš baudžiamosios bylos medžiagos matyti, kad vagystės iš A. Č. įmonės bei kavinės „Ramunė“ patalpų nuteistasis įvykdė įsibraudamas į jas, tai yra patekdamas <...> neturėdamas leidimo į jas patekti. Byloje nustatyta, kad kavinė „Ramunė“ tuo metu, kai buvo įvykdyta vagystė, nedirbo, vyko remontas, pašaliniais asmenimis ten vaikščioti buvo draudžiama“ [30].

⁴ Antai „V. K. nuteistas už tai, kad įsibraudamas į patalpą pagrobė svetimą turta, t. y. pro neužrakintas duris įsibrovęs į UAB „Baltva“ tarnybines patalpas, pagrobė 30 Lt vertės piniginę su juoje buvusiais 500 Lt.“ [31].

nėra tikslinga, nes jį apima „neteisėtumo“ sąvoka. Ar patekimą į tam tikrą objektą laikyti neteisėtu, priklauso ir nuo savininko ar teisėto turto valdytojo valios. Šiuo atveju svarbu, kad kaltininkas į objektą patenka be savininko ar kito teisėto turto valdytojo žinios ar prieš jo valią, t. y. be jo sutikimo (prasmunka pro praviras duris, langą). Antai iš byloje nustatytų faktinių aplinkybių matyti, kad, nors sūnus kartu gyveno su savo motina, tačiau jam motina buvo uždraudusi įeiti į miegamąjį, į kurį jis pateko, pasinaudodamas neužrakintomis durimis ir turėdamas išankstinę tyčią pagrobti motinos juvelyrinius dirbinius, todėl kaltininkui pagrįstai inkriminuotas įsibrovimas į patalpą⁵. Tačiau, jei kaltininkas turėjo leidimą patekti į tam tikrą objektą, tokio patekimo laikyti neteisėtu negalima. V. Piesliakas taip pat nurodo, kad „<...> bet koks patekimas į butą, patalpą ar saugyklą su savininko ar įgalioto asmens leidimu negali būti laikomas įsibrovimu“ [18, p. 15]. Minėtą leidimą gali duoti ne tik objekto savininkas, bet ir kiti asmenys, kurie turi teisę patekti į tokį objektą, pavyzdžiui, šeimos nariai, ir kt. Antai „R. K. nuteistas pagal LR BK 178 str. 1d. už tai, kad būdamas su savininko E. J. įdukros R. B. leidimu jo bute, nuo kambaryje buvusio stalo pagrobė svetimą turta – E. J. priklausantį mobiliojo ryšio telefoną „Samsung X460“ 435 Lt vertės“ [36]. Šioje byloje teismas pagrįstai kaltininkui neinkrimina-

⁵ „A. M. įvykdė vagystę įsibrovęs į patalpą, o būtent: 2005-01-14 apie 15 val., Trakiškių kaime, Marijampolės sav., svetimo turto vagystės tikslu, pro neužrakintas duris slaptai įsibrovė į patalpą – savo motinai L. M. priklausantį miegamojo kambarį ir iš jo pagrobė svetimą turta <...>, padarydamas nukentėjusiajai L.M. 1410 Lt turtinę žalą“ [43].

vo įsibrovimo, nes jis bute buvo su buto savininko įdukros leidimu, t. y. teisėtai.

Nebus pagrindo inkriminuoti įsibrovimą ir tada, kai asmuo turi teisę laisvai įeiti į patalpą dėl giminystės ryšių, pavyzdžiui, kaip šeimos narys (išskyrus, jei asmeniui buvo uždrausta įeiti į tam tikrą patalpą, žr. sūnaus vagystė iš motinos miegamojo) ar pagal sutartį kaip laikinas gyventojas. Antai Rusijos Aukščiausiasis Teismas [45] įsibrovimo į patalpą požymį panaikino motyvuodamas tuo, kad „kaltininkui nebuvo draudžiama įeiti į namus, jis turėjo raktus, gyvendamas pas nukentėjusiąją buvo kaip šeimos narys, turėjo laisvą įėjimą į visus kambarius, žinojo, kur laikomi raktai, todėl nors paskutinį kartą eidamas į šiuos namus ir turėjo tikslą pagrobti svetimą turta, įsibrovimo nebus“.

Kiek kitokį požiūrį šiuo klausimu išsako Anglijos teismai. Antai kaltininkas buvo nuteistas už vagystę įsibraunant (*burglary*), už tai, kad jis, patekęs į savo tėvo namus, į kuriuos įėjimas jam buvo laisvas, pagrobė du TV imtuvus. Šį teismo sprendimą kritikuoja A. T. H Smith: „Nors kaltininkas tėvo namuose negyveno, tačiau, kaip teisme paliudijo pats tėvas, sūnus į namus galėjo ateiti kada tik panorėjęs. Teismas kaltininkui inkriminavo įsibrovimą motyvuodamas tuo, kad jis akivaizdžiai viršijo jam suteikto leidimo ribas. Sprendimą apsunkena ir tas faktas, kad sūnus veikė kartu su bendrininku. Nors teismas sūnaus atsakomybę grindė tuo, kad jis viršijo jam suteiktą tėvo leidimą, tačiau kokios konkrečiai apinkybės tą nulėmė, aiškiai nepasakė. <...> Tokiu atveju aišku, kad bendrininkas neturėjo teisės patekti į namą, jei jis suvokė, kad sūnaus pagrindinis tikslas buvo pa-

kviesti jį dalyvauti vagystėje. Šiuo atveju būtų galima sutikti su teismo sprendimu, jei sūnus būtų teisiamas kaip savo draugo bendrininkas, tačiau teismas savo sprendimo tuo nemotyvavo.“ [20, p. 896]. Su tokia teismo pozicija nesutinka ir Williams: „asmuo, kuris turi leidimą patekti į patalpą, netampa įsibrovėliu vien dėl to, kad turi nusikalstamų ketinimų. Jei asmeniui buvo duotas sutikimas patekti į patalpą ir jis veikė pagal šį leidimą, bet turėdamas slaptą ketinimą įėjęs į vidų padaryti nusikaltimą, negali būti apkaltintas įsibrovimu“ [20, p. 896]. Reikėtų pritarti šių autorių požiūriui, nes būtent „įsibrovimu“ ir pasireiškia svetimo turto pagrobimo didesnis pavojingumas, kuris skiriasi nuo tokio svetimo turto pagrobimo, kai kaltininkas turi teisę įeiti į tam tikrus objektus ir jam nereikia „įveikti“ jokių kliūčių ten esančiam turtui užvaldyti. Todėl atkreiptinas ypatingas dėmesys į tai, kad įstatymų leidėjas vartoja formuluotę „svetimo turto pagrobimas įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją“, o ne „svetimo turto pagrobimas iš patalpos, saugyklos ar saugomos teritorijos“, kai užtektų nustatyti tik tą faktą, kad turtas paimtas iš patalpos, saugyklos ar saugomos teritorijos, o ne iš kitos vietos: kišenės, rankinės ir pan.

Sąvoka „įsibrovimas“ nusako nusikalstamos veikos padarymo būdą. Tačiau ir paties įsibrovimo būdai gali būti labai įvairūs. Šie būdai reiškia ne turto neteisėto paėmimo būdus, o nusako tik įsibrovimo, t. y. priėjimo prie turto, patekimo į nusikaltimo vietą, būdus, todėl veikai kvalifikuoti jie neturi reikšmės.

Pagal nusistovėjusią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką įsibrovimas gali

būti padarytas tiek slaptai, tiek atvirai, tiek įveikiant kliūtis (išlaužiant duris, išjungiant signalizaciją, sugadinant užraktus ir pan.), tiek be kliūčių [23, p. 321]. Todėl įsibrovimas inkriminuotinas ir tais atvejais, kai objektai palikti be apsaugos ar neužrakinti⁶.

Baudžiamosios teisės doktrina (pvz., A. Drakšienė, V. Piesliakas, A. I. Boicov) įsibrovimo būdus rūšiuoja detaliau: išlaužiant; panaudojant apgaule; panaudojant parinktus, padirbtus raktus, kitus nusikaltimui pritaikytus įrankius, priemones; kaltininkui liekant už objekto ribų.

Bene dažniausiai įsibrovimas į objektus yra padaromas įveikiant kliūtis, susijusias su tam tikrų daiktų vientisumo pažeidimu. Tai visiškas ar dalinis užraktų ar kitų statybinių detalių, skirtų saugumui užtikrinti, sugadinimas, pavyzdžiui, durų išlaužimas, langų išėmimas, stogo nukėlimas, sienų, pamatų, grindų išardymas ir pan.⁷ Pažymėtina, kad galiojant 1961 m. Lietuvos TSR BK (LTSR ATPr. 1982 m. gruodžio 29 d. įsako red.) prie šio įsibrovimo būdo buvo priskirtini atvejai, kai į tam tikrą objektą buvo patenkama įveikiant ir žmonių pasipriešinimą. Tuo metu teisininkai nurodė: „jei smurtas panaudotas, patenkant į nusikaltimo vietą, buvo pavojingas nukentėjusiojo gyvybei ir sveikatai (pavyzdžiui, sargas buvo surištas), veika kvalifikuojama

⁶ Antai teismas, nustatydamas įsibrovimo į patalpą požymį, motyvuoja: „G. K. į E. K. priklausantį gyvenamąjį namą pateko neteisėtai, t. y. be namo savininkės ar jos šeimos nario žinios. Nustatant veikos objektyviosios pusės požymį ir veikos kvalifikavimui reikšmės neturi ta aplinkybė, kad namo durys buvo neužrakintos“ [27].

⁷ „<...> E.Š. nuplėšęs lentas, per sieną įsibrovė į patalpą – E. M. ūkinį pastatą ir pagrobė svetimą turtą<...>“ [32].

kaip atviroji vagystė“ [18, p. 14]. Tačiau pagal galiojantį LR BK bet koks smurtinis pateikimas į objektą kvalifikuojamas kaip plėšimas⁸. Todėl toks įsibrovimo būdas, kalbant apie vagystę, nėra diskutuotinas.

Pasitaiko atvejų, kai kaltininkas patenka į patalpą apgaule, pavyzdžiui, apsimitęs santechniku, elektriку, supirkėju, paštininku, medicinos, policijos darbuotoju ir pan., bei pagrobia svetimą turtą. V. Piesliakas nurodo, kad „šiuo atveju, nors išoriškai ir atrodo, kad kaltininką į nusikaltimo vietą įleido pats savininkas ar teisėtas turto valdytojas, tačiau iš tikrųjų toks pateikimas priskirtinas prie įsibrovimo. Kadangi savininkas suklaidinamas, tikroji jo valia nepasireiškia. Jei jis būtų teisingai informuotas apie kaltininko asmenybę bei jo ketinimus, vargu ar jį įsileistų“ [18, p. 14]⁹. Pažymėtina, kad kaltininko pateikimas į tam tikrą objektą apgaule dar nereiškia, kad ir turtas bus įgytas apgaule. Jau būdamas objekte kaltininkas turtą gali įgyti įvairiais būdais, nesvarbu, kaip jis pateko į tą objektą, t. y. tiek apgaule, tiek slapta, tiek atvirai ar net plėšdamas. Veikos kvalifikavimas priklauso nuo turto įgijimo būdo, o ne nuo patekimo į objektą būdo. Todėl pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką laikomasi tikros nuostatos: „Jei kaltininkas naudoja

apgaulę tam, kad prieitų prie turto, kuri ketina užvaldyti, o ne tam, kad įgytų turtą, jo veika kvalifikuojama kaip vagystė, o ne sukčiavimas“ [23, p. 332]¹⁰.

Prie šio įsibrovimo būdo priskiriamas ir asmens pateikimas į tam tikrą objektą pateikus suklastotus dokumentus. Tokiais atvejais veika kvalifikuojama kaip vagystė, padaryta įsibraunant į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, o ne kaip sukčiavimas, nes čia, kaip pažymi V. Piesliakas, „sukčiavimas yra būdas patekti į nusikaltimo vietą, o ne paimti turtą“ [18, p. 15]. Be to, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pagal kurią, „kai į patalpas, saugyklą ar saugomą teritoriją patenkama suklastojus dokumentą ar panaudojant suklastotą dokumentą ir iš ten pagrobiamas svetimas turtas, veika kvalifikuojama kaip nusikaltamų veikų sutaptis (BK 178 str. 2 d. ir 300 str.)“ [23, p. 322], yra kritikuotina, nes

¹⁰ „D. P., D. M. ir A. S. buvo kaltinami tuo, kad iš anksto susitarę dėl cigarečių vagystės ir veikdami grupėje įvykdė svetimo turto vagystę įsibrovę į patalpą, tai yra, 2005-09-15 d. apie 20.15 val. D. P. su D. M. ir A. S., apgaulės būdu per duris įsibrovė į M. G. gyvenamąjį namą, esantį Sodų gatvėje Nr. 94, Kalvarija, iš kur pagrobė M. G. priklausančius 2000 vnt. pakelių cigarečių „Saint George lights“ su Rusijos Federacijos banderolėmis, kurių vertė 1200 litų, buvusių 4 dėžėse. Kaip parodė kaltinamieji D. P., D. M.: per neužrakintas duris patekė į nukentėjusiosios namą, ten buvusiai G. pasakė, kad jos anūką D. G. dėl kontrabandos sulaukė policija ir netrukus atvažiuos pas ją daryti kratą. Todėl ji turinti atiduoti cigaretes, kad jų policija nesurastų. Taip sakė, kad galėtų patekti į patalpą ir nereikėtų naudoti jokio fizinio ar psichinio smurto. Vieną cigarečių dėžę padavė pati G., o paskui parodė kambarį, kur buvo dar trys dėžės. Cigarečių dėžės sukrovė į Stepanausko a/m bagažinę“ [38]. Šioje situacijoje apgaulė buvo ne tik priemonė priėti prie turto, bet ir priemonė turtui įgyti, nes kaltininkai panaudojo apgaulę ne tik, kad patektų į patalpą, bet ir tam, kad užvaldytų ten esamą turtą. Tą patvirtina ir aplinkybė, kad nukentėjusioji, paveikta apgaulės, pati vieną dėžę cigarečių perdavė kaltininkams. Todėl tikslingiau veika kvalifikuoti kaip sukčiavimą, o ne kaip vagystę.

⁸ Antai „T. A. ir V. B. nuteisti už plėšimą, o būtent už tai, kad <...> bendrininkaudami grupė, įsibrovė į R. K. namus (duomenys neskelbtini), panaudojo prieš J. K. fizinį smurtą ir, taip padarę nukentėjusiajam nežymų sveikatos sutrikdymą bei palaužę jo pasipriešinimą, iš gyvenamojo namo pagrobė R. K. priklausantį 1656,70 Lt vertės turtą“ [26].

⁹ Antai „E. B. kaltinama tuo, kad pagrobė svetimą turtą įsibrovusi į patalpą, t. y. <...> vagystės tikslu prisistatydama „Caritas“ darbuotoja, įsibrovė į E. S. priklausantį butą, <...> iš kur pagrobė E. S. priklausančius 45 litus <...>“ [37].

čia dokumento suklastojimas ar suklastoto dokumento panaudojimas yra tik vienas iš įsibrovimo būdų, kuris veikiai kvalifikuoti reikšmės neturi (žr. p. 7).

Įsibrovimas galimas ir tais atvejais, kai kaltininkas pasiima daiktus pats neįeidamas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją, bet pasinaudojęs mažamečiais ar asmenimis, kurių veiksmų nėra kaltės, arba panaudojęs specialiai apmokytus šunis, technines ar kitas priemones svetimam turtui paimti. Kai pats kaltininkas patenka į objektą tik iš dalies, pavyzdžiui, įkiša ranką ir per langą paima ten esamus daiktus, Lietuvos teismai paprastai inkriminuoja įsibrovimą¹¹. Tačiau kai kurių šalių teismų praktikoje toks svetimo turto pagrobimo būdas ne visada pripažįstamas įsibrovimu¹².

Įsibraunant, kai tenka pašalinti kliūtis, dažnai padaroma žala ir turtui, kuris nėra vagystės dalykas, todėl Lietuvos teismų praktikoje kaltininko veiksmai kvalifikuojami ne tik kaip svetimo turto pagrobimas, bet ir pagal kitus LR BK straipsnius, reglamentuojančius atsakomybę už svetimo turto sunaikinimą, sugadinimą¹³.

¹¹ „A. B. nuteistas pagal LR BK 178 str. 2 d. už tai, kad <...> pro atidarytą langą įkišęs ranką į kavinės „Ramunė“ <...> patalpą, nuo palangės pagrobė R. Z. priklausančius mobilaus ryšio telefonus <...>“ [30].

¹² Rusijos Aukščiausiasis Teismas panaikino įsibrovimo požymį, kai kaltininkas pagrobė daiktus, buvusius ant atviro lango palangės. Teismas motyvavo, kad kaltininkas tik ištiesęs ranką paėmė daiktus, buvusius ant palangės, neįsibraudamas į patalpą. O įsibrovimas – tai patekimas į tam tikrą objektą turint tikslą pagrobti. Šiuo atveju kaltininkas tik paėmė daiktus nuo atviro lango palangės, neįsibraudamas į objektą ar naudodamas tam tikras priemones. Čia lemiamą reikšmę įsibrovimo požymiui panaikinti turėjo grobiamo svetimo turto buvimo vieta – „ant palangės“ [8, p. 631].

¹³ M. S. ir J. L. nuteisti pagal LR BK 178 str. 2 d., 187 str. 1 d., už tai, kad veikdami kaip bendrininkų grupė

Pažymėtina, kad tokie atvejai iš sutapties kvalifikuojami tik tada, kai grobiant sunaikinamo, sugadinamo turto vertė viršija 1 MGL, nes 1 MGL yra baudžiamosios atsakomybės už svetimo turto sunaikinimą ar sugadinimą kilimo riba. Be to, kai kurių teisininkų nuomone (A. Abramavičiaus, A. Drakšienės), ir čia ne visada reikėtų inkriminuoti svetimo turto sunaikinimą ar sugadinimą. Reikėtų pritarti A. Drakšienės teiginiui, kad „<...> tai vagystės būdas, kuris įstatymo leidėjo įvertintas jau pačio straipsnio konstrukcijoje (įsibraunant) bei nustatytomis šiai daliai sankcijos ribomis. <...> Todėl, vadovaujantis baudžiamosios teisės normų konkurencijos taisyklėmis <...> sugriežtinti atsakomybę, iš nusikaltimo visumos išskiriant jo padarymo būdą ir papildomai inkriminuojant jį kaltininkui kaip dar vieną nusikaltimą, ne visuomet yra tikslinga“ [10, p. 30]. Kaip nurodo V. Pavilionis „<...> norint teisingai atsakyti į klausimą, ar veiką reikia kvalifikuoti kaip visumą, ar kaip dviejų nusikaltimų sutaptį, reikia pirmiausiai išsiaiškinti, ar įeinantys į šią visumą nusikaltimai yra mažiau pavojingi. Jeigu bet kurią visumos dalį sudarys sudėtis, kuri gali būti vertinama kaip pavojingesnė už šią visumą, ji negali būti aprėpta tokios visumos ir turi būti kvalifikuota atskirai <...>“ [6, p. 342]. Akivaizdu, kad svetimo turto sunaikinimas, suga-

pagrobė svetimą turtą, įsibrovė į patalpą: jie, susitarę ir bendrai veikdami, „<...> Palangoje, Vytauto g. 51, išlaužė ir įsibrovė į Švenčiausios Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia, čia išlaužę pamaldų salės, zakristijos ir raštinės duris, penkias aukų dėžutes, liturginių reikmenų spintos dureles, iš jų pagrobė viso turto už 600 Lt. Be to, M. S. ir J. L. tyčia sugadino 1950 Lt vertės turtą: 300 Lt vertės lauko duris, 10 Lt vertės pamaldų salės duris <...>“ [33].

dinimas (numatytas BK 187 str. 1, 3 d.) yra mažiau pavojingos veikos, todėl jas apima vagystė įsibraunant. Ir pagal idealiąją nusikaltimų sutaptį tikslingiau kvalifikuoti tik tuos atvejus, kai padarytos veikos atitiks BK 178 straipsnio 2 dalyje ir 187 straipsnio 2 dalyje numatytus požymius.

Tiek Lietuvos, tiek kitų šalių baudžiamosios teisės doktrina šalia „neteisėtumo“ pabrėžia ir kitą būtiną įsibrovimo požymį – pagrobimo tikslą. A. Drakšienė, J. Nocius teigia, kad „kvalifikuojant veiką kaip įsibrovimą į patalpas labai svarbu nustatyti, kokį tikslą turėjo kaltininkas prieš patekdamas į jas ir kada jam kilo sumanymas padaryti vagystę. Jeigu asmuo pateko į patalpas, neturėdamas tikslo pagrobti svetimą turtą (pavyzdžiui, nuvargęs kelionėje užmigo svetimoje daržinėje), bet toks sumanymas jam kilo vėliau ir todėl jis pavogė ten esančius daiktus, tada jo veikoje įsibrovimo požymių nėra“ [7, p. 355]. V. Piesliakas nurodo, kad „įsibrovimas – tai bet koks neteisėtas patekimas į svetimą butą, patalpą ar saugyklą turint tikslą pagrobti turtą“ [18, p. 13]. Rusų teisininkai A. V. Grišinas, V. A. Kuzminas ir kt. pažymi, kad „<...> norint veiką kvalifikuoti kaip įsibrovimą į patalpą, saugyklą, būtina išsiaiškinti, kokiu tikslu kaltininkas atsirado patalpoje, saugykloje ir būtent kada jam kilo mintis pagrobti svetimą turtą. Jei asmuo atsirado šioje vietoje neturėdamas tikslo pagrobti, bet paskui pavogė svetimą turtą, jo veiksmų kvalifikuoti kaip įsibrovimo negalima“ [12, p. 122]. L. D. Gauchmano ir S. V. Maksimovo teigimu, „įsibrovimui inkriminuoti būtina, kad į patalpą, saugyklą būtų įsibrauta, turint tikslą pagrobti ten esamą turtą“ [11, p. 56]. An-

glų teisininkas C. M. V. Clarksonas nurodo: „<...> jei asmuo neteisėtai patenka į statinį ar pastatą turėdamas tikslą pagrobti, tokia veika kvalifikuojama kaip vagystė įsibraunant (*burglary*) [14, p. 241].

Taigi kaltininko sumanymas pagrobti svetimą turtą turi būti susiformavęs iki faktinio neteisėto patekimo į objektą, nes įstatymų leidėjas didesnę atsakomybę sieja ne su pagrobimu iš patalpos, saugyklos ar saugomos teritorijos, o su įsibrovimu į tokias vietas, t. y. ne su vieta, iš kurios turtas buvo paimtas, o su to turto ypatinga apsauga ir išankstiniu kaltininko sumanymu nugalėti tą apsaugą, kad paimtų turtą iš ten. Vadinas, norint inkriminuoti įsibrovimo požymį, reikia įrodyti, kad sumanymą pagrobti svetimą turtą kaltininkas turėjo iki įsibraudamas. Todėl įsibrovimui konstatuoti būtina nustatyti du požymius: patekimo į tam tikrą objektą neteisėtumą ir išankstinį pagrobimo tikslą. Jei bent vieno iš šių požymių neturima, tai nebus ir įsibrovimas.

Tačiau pasitaiko Lietuvos teismų sprendimų, kuriuose pabrėžiamas tik „neteisėtumas“ kaip būtinas įsibrovimui konstatuoti požymis, o į tai, ar kaltininkas turėjo išankstinį tikslą pagrobti, neatsižvelgiama. Antai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas bylos sprendime paliko įsibrovimo į patalpą požymį, nes kaltininkai pateko į patalpą neteisėtai, nors tyčia pagrobti svetimą turtą jiems kilo būnant patalpoje¹⁴.

¹⁴ Teismas savo sprendimą motyvuoja taip: „<...> Kasatorius teigia, kad jis neturėjo išankstinio tikslo pagrobti svetimą turtą, tačiau teismas nuosprendyje ir nenustatė, kad nusikaltimo bendrininkai tokį išankstinį tikslą turėjo. Kaip matyti iš bylos medžiagos, G. K. kartu su A. R. važinėjo po kaimus turėdami tikslą nusipirkti aguonų. Tuo tikslu jie atvyko ir prie E. K. priklausančio

2. Patalpos, saugyklos, saugomos teritorijos samprata

Antras būtinas šios kvalifikuotos vagystės požymis – nusikalstamos veikos padarymo vieta. Todėl, kvalifikuojant nusikalstamą veiką pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, būtina nustatyti ne vien patekimo į objektą neteisėtumą, išankstinį tikslą pagrobti, bet ir aplinkybę, ar ši vieta atitinka požymius, leidžiančius ją laikyti patalpa, saugykla ar saugoma teritorija.

Patalpa. Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje (pvz., A. Drakšienė, J. Nocius) [7, p. 356] patalpa suprantama kaip uždara erdvė, statinys, turintis sienas, stogą, specialų įėjimą, ar pastatas, skirtas žmonėms ar materialinėms vertybėms. Iš esmės analogiškai šis terminas aiškinamas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje: „patalpa – tai uždara erdvė, statinys, paprastai turintis stogą ir specialų įėjimą, skirtas žmonėms laikinai ar nuolat gyventi ar dirbti arba materialinėms vertybėms laikyti.“ [23, p. 321] Patalpos gali būti labai įvairios: stacionarios, kilnojamos, laikinos, nuolatinės. Nesvarbu, jos priklauso fiziniams ar juridiniams asmenims, yra gyvenamos ar negyvenamos.

Apibūdindami patalpą A. Drakšienė ir J. Nocius visų pirma pateikia tris alternatyvius požymius. Jie gali būti tiek uždara erdvė, statinys, tiek pastatas. Uždaros erdvės sąvoka Lietuvos teisės aktuose ne-

pateikiama, tačiau, sistemiškai aiškinant šiuos požymius, ja galima laikyti bet kokią erdvę, kuri yra uždara, ir nėra nei statinys, nei pastatas (laivo, traukinio kajutė, namas ant ratų, statybininkų vagonėliai ir kitos uždaros erdvės, kurios nėra tvirtai sujungtos su žeme). Pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalį [4]: „Statinys – visa tai, kas sukurta statybos darbais naudojant statybos produktus ir yra tvirtai sujungta su žeme. Tai pastatai (gyvenamieji, pramoniniai, komerciniai, biurai, sveikatos apsaugos, švietimo, poilsio, žemės ūkio ir kiti) ir inžinieriniai statiniai ar mišrios rūšies statiniai (su inžinieriniais statiniais sujungti pastatai), taip pat statinių priestatai, anstatai ir jų dalys, įrenginių, technologinių inžinerinių sistemų statybinės konstrukcijos. Požymis „tvirtai sujungta su žeme“ reiškia, kad statinio konstrukcijos yra įleistos į žemę (jūrų, ežerų, upių ar kitų vandens telkinių dugną) ar remiasi į žemės paviršių (vandens telkinių dugną).“

Be to, uždara erdvė ir statinį norint pripažinti patalpa reikalaujama, kad jie turėtų sienas, stogą ir specialų įėjimą. Todėl jei uždara erdvė ar statinys neturi minėtų požymių, jų pripažinti patalpa pagal BK 178 straipsnio 2 dalį negalima¹⁵. O pastatui tokie reikalavimai nekeliami. Tai galima suprasti, nes į pačią pastato sąvoką įeina minėti požymiai. Pagal statybos įstatymo 2 straipsnio

namo. Pamatę, kad namo viduje nieko nėra ir pastebėję motorinį pjūklą, jie nusprendė jį pagrobti, t. y. nusikalstamos veikos subjektyviosios pusės požymis – kaltė pasireiškė staiga atsiradusia tyčia, nes bylos duomenimis nenustatyta, kad tarp nusikalstamo ketinimo pagrobti svetimą turtą atsiradimo ir jo realizavimo būtų praėjęs tam tikras laiko tarpas.“ [27]

¹⁵ Antai kasaciniame skunde, kuriuo ginčijamas patalpos požymio buvimas, nurodoma: „<...> specialus įėjimas yra esmė ar anga statinyje, kuri yra būtent šiam tikslui ir atitinkamai įrengta, ir specialiai tam pritaikyta, o ne bet kuri kita esmė, per kurias įmanoma patekti į statinį. Iš bylos duomenų matyti, kad toks specialus įėjimas G. Z. nebaigtame statyti name įrengtas nebuvo.“ [25]

7 dalį pastatas yra stogu apdengtas statinys, kuriame yra vienas ar daugiau kambarių ar kitų patalpų, išdėstytų tarp sienų ir pertvarų ir naudojamų žmonėms gyventi ar žemės ūkio, prekybos, kultūros, transporto ir kitai veiklai“ [4].

Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo susiformavusią praktiką patalpos sąvokai apibūdinti pakanka dviejų alternatyvių požymių: uždaros erdvės ar statinio. Taip pat nėra būtina, kad šie objektai turėtų stogą ir specialų įėjimą, nes vartojami žodžiai „paprastai turintis stogą ir specialų įėjimą“. Ši nuostata leidžia teigti, kad tokie objektai dažniausiai turi nurodytus požymius, tačiau gali jų ir neturėti. Antai kasaciniame skunde, ginčijant patalpos požymį, motyvuojama: „<...> pagal patalpos apibrėžimo lingvistinę bei loginę konstrukciją esminiais arba būtinais patalpos požymiais laikytini statinio erdvės uždarumas bei statinio paskirtis, o fakultatyviniais – statinio stogas bei specialus įėjimas, nes pagal kalbinę žodžio „paprastai“ prasmę (jo atitikmuo – įprastai, dažniausiai) galima spręsti, kad esama atvejų, kai šių požymių – stogo bei specialaus įėjimo – objekte gali ir nebūti. Taigi, minėtų požymių buvimas (kitiems požymiams nesant) pripažįstant konkretų objektą patalpa, lemiamos įtakos neturi. Tokiu atveju svarbiausia, kad objektas vienu metu atitiktų uždaros erdvės, statinio bei jo paskirties reikalavimus.“ [25] Iš pateiktų motyvų nesuprantama, kodėl statiniui priskiriamas būtinas požymis ir erdvės uždarumas. Kaip jau buvo minėta, uždara erdvė ir statinys yra alternatyvūs patalpos požymiai, todėl nereikėtų manyti, jog „uždara erdvė“ gali būti traktuojama kaip būtinas statinio

požymis, nes ir pati uždara erdvė gali būti patalpa ir nebūtinai ji turi būti statinys. Pavyzdžiui, statybininkų vagonėlis nors ir nėra statinys, tačiau svetimo turto pagrobimas iš jo gali būti pripažintinas įsibrovimu į patalpą.

Tiek baudžiamosios teisės teorija, tiek teismų praktika būtinais patalpos požymiais laiko uždaros erdvės ar statinio paskirtį, t. y. šie objektai turi būti skirti: a) žmonėms laikinai ar nuolat gyventi; b) dirbti; c) materialinėms vertybėms laikyti. Čia pateikti trys alternatyvūs požymiai ir bent vieno iš jų pakanka, kad uždara erdvė ar statinys atitinktų reikalaujamą paskirtį. O nenustačius tokios objektų paskirties, nėra ir patalpos kaip būtino kvalifikuotos vagystės požymio. Antai kasaciniame skunde motyvuojama: „<...> Būtina nustatyti, kad objektas yra „statinys, skirtas žmonėms laikinai ar nuolat gyventi ar dirbti“ <...> Tuo tarpu „bylos duomenimis, buvo pasikėsinta padaryti vagystę iš objekto, kuris turi stogą, tačiau yra be langų ir išorės durų, t. y. iš nebaigto statyti namo, todėl G. Z. priklausantis objektas nėra ir negali būti laikomas patalpa <...> Toks statinys pagal Statybos įstatymo reikalavimus laikomas nebaigtu, dėl šios priežasties negali būti naudojamas pagal paskirtį, taigi netinkamas žmonėms laikinai ar nuolat gyventi ir dirbti arba materialinėms vertybėms laikyti. Darytina išvada, jog Senato nutarime kalbama tik apie baigtą statinį. Tuo tarpu nebaigtame statyti bei neužsandarintame objekte yra negalimas minėtų poreikių tenkinimas.“ [25] Šie motyvai pagrįsti, nes toks statinys dar negali būti naudojamas nei žmonėms laikinai, nei nuolat gyventi, nei dirbti, nei materialioms vertybėms lai-

kyti. Minėtoje situacijoje, nors nebaigtame statyti name ir buvo laikomos materialinės vertybės, tačiau jų savininkas nesiėmė tam tikrų priemonių jų apsaugai užtikrinti, todėl tokių vertybių pagrobimas negali būti traktuojamas kaip didesnio pavojingumo ir nekvalifikuotinas kaip svetimo turto pagrobimas įsibraunant į patalpą.

Saugykla. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką „saugykla laikomas tam tikras įrenginys, specialiai įrengtas ar skirtas nuolatiniam ar laikinam materialių vertybių saugojimui, saugomas fizinėmis, mechaninėmis, specialiomis elektrinėmis ar elektroninėmis apsaugos priemonėmis“ [23, p. 321]. Taigi saugyklos konstatuoti būtina nustatyti, kad tai įrenginys, turintis specifinę paskirtį ir apsaugą.

Pažymėtina, kad kai kurių šalių baudžiamieji įstatymai, kitaip nei Lietuvos, nenumato vagystės kvalifikuojamojo požymio įsibrovimo į saugomą teritoriją, o vagystės, padarytos įsibraunant į tokias vietas, kvalifikuoja kaip įsibrovimą į saugyklą. Todėl čia baudžiamosios teisės doktrinoje saugyklos sąvoka suprantama plačiai. Antai A. I. Boicovas nurodo, kad „saugykla – tai įrenginys ar vieta, kuri nelaikoma patalpa, bet skirta, pritaikyta ar specialiai įrengta nuolat ar laikinam saugoti materialias vertybes ir tam tikslui įrengta speciali apsauga, neleidžianti patekti į ją (užraktai, plombos, tvoros, grotos, fizinė apsauga: sargyba, signalizacijos įranga ir pan.)“ [8, p. 624].

Lietuvos baudžiamosios teisės teoretiškai įrenginio sąvokos nepateikia¹⁶, o rusų

¹⁶ Pažymėtina, kad „įrenginio“ sąvoka pateikta Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 67 punkte, tačiau teisiniu požiūriu šis apibrėžimas nėra tinkamas nagrinėjamam kontekstui.

baudžiamosios teisės doktrinoje (pvz., A. I. Boicovas) įrenginys apibrėžiamas kaip materialaus pasaulio daiktas, specialiai skirtas materialioms vertybėms saugoti [8, p. 624]. Bendruoju požiūriu įrenginys – tai įrengtas sudėtingas mechanizmas [13, p. 217]. Taigi saugyklos konstatuoti būtinas specialiai materialioms vertybėms saugoti įrengtas ar pritaikytas mechanizmas (įrenginys). Kartais saugyklą nuo patalpos sudėtinga atskirti, nes įrenginys taip pat dažnai yra uždara erdvė. Todėl čia esminis dalykas, padedantis atskirti šias sąvokas, yra minėtų objektų paskirtis. Saugyklos paskirtis yra kur kas siauresnė, palyginti su patalpos paskirtimi. Saugykla nėra skirta nei žmonėms gyventi, nei dirbti. Ji skirta specialiai materialių vertybių apsaugai. Materialių vertybių saugojimas – pagrindinis šio įrenginio tikslas. Dėl to būtina atskirti kitus panašius daiktus, kurie skirti ne materialioms vertybėms saugoti, o, pavyzdžiui, panašūs į saugyklą dėl pakuotės, bet skirti nedideliems daiktams pernešti ir pan. (įvairios rankinės, netgi su tam tikrais užraktais, lagaminai, dėžės, dėklai ir pan.). Vagystė iš tokių daiktų nebus laikoma įsibrovimu į saugyklą.

Būtinai saugyklos požymis yra ir tai, kad toks įrenginys saugomas fizinėmis, mechaninėmis, specialiomis elektrinėmis, elektroninėmis apsaugos priemonėmis. Tai gali būti užraktai, plombos, spynos, grotos, signalizacijos įranga ir pan. Iš to plaukia, kad saugykla yra riboto priėjimo objektas. Pažymėtina, kad toks įrenginys gali būti saugomas ne tik nuo vagystės, bet ir nuo sunaikinimo, stichinės nelaimės ir pan. Pavyzdžiui, kasos aparato pinigų stalčiai, šaldikliai, konteineriai, seifai ir

pan. Todėl pritartina teismų sprendimams pinigų pagrobimą, įsibraunant į kasos aparato stalčių, kvalifikuoti kaip svetimo turto pagrobimą įsibraunant į saugyklą¹⁷.

Į saugyklos sąvoką taip pat patenka vagonai, skirti vežti bagažą ar krovinius, laivų triumai, saugomos geležinkelio platformos, taksofonai ir t. t. Tačiau svetimo turto pagrobimas iš atviros platformos nebus pripažįstamas įsibrovimu į saugyklą, jei ji nebuvo saugoma. Kartu pažymėtina, kad esantys atviroje platformoje kroviniai ar kitoks turtas gali būti sudėtas į tam tikras talpas, kurios naudojamos kaip saugyklos. Todėl kritikuotinas Rusijos teismo sprendimas, kuriuo nepagrįstai buvo atmetas įsibrovimo į saugyklą požymis. „S. dirbo vagono palydovu, lydėjo krovinių, buvusį atviroje platformoje. Atvykus į stotį, S. su kitais palydovais gėrė alkoholinius gėrimus. Apie 21 val. sugrįžęs prie savo vagono, kur ant atviros platformos buvo sukrauti automobiliai KAZ, nusprendė pagrobti svetimą turtą. Priejęs prie automobilio KAZ, nuplėšė nuo jo plombą ir, atidares kabinos duris, pagrobė maišą su atsarginėmis automobilio dalimis. Teismas, nepripažindamas įsibrovimo į saugyklą požymio,

¹⁷ „P.K. nuteistas pagal BK 178 str. 2 d. už tai, kad pagrobė svetimą turtą, įsibraudamas į saugyklą: <...>UAB „VP Market“ priklausančioje parduotuvėje „Saulutė“, <...> atidares kasos Nr. 3 aparato stalčių, iš kasos pagrobė UAB „VP Market“ priklausančius 1550 Lt. Apeliaciniu skundu nuteistasis P.K. prašo apylinkės teismo nuosprendį pakeisti: nurodė, kad pinigus paėmė iš kasos aparato stalčiaus, o ne pinigų saugyklos <...>“ Tačiau kasacinės instancijos teismas paliko įsibrovimo į saugyklą požymį motyvuodamas, kad „<...> byloje nustatyta, kad P. K. pinigus pagrobė atidares parduotuvės kasos aparato pinigų stalčių. Teismų praktikoje kasos aparato pinigų stalčius laikomas saugykla <...> Nuteistasis svetimą turtą pagrobė įsibrovęs į saugyklą, todėl jo veika pagrįstai kvalifikuota pagal BK 178 str. 2 d.“ [28].

savo sprendimą motyvavo tuo, jog platforma buvo atvira ir nesaugoma nuo pašalinių asmenų jokiais techniniais apsaugos priemonėmis. Be to, byloje nėra ir įrodymų, kad teritorijos dalis, kurioje buvo platforma su automobiliais, buvo saugoma. Taip pat kaltininkas S. į teritoriją pateko ryšium su jo tarnybine veikla, o ne turėdamas tikslą pagrobti svetimą turtą“ [15, p. 625]. Šiuo atveju pritartina N. A. Lopašenko, kuri, kritikuodama šį teismo sprendimą, pažymi: „<...> vis dėlto norisi tikėti, kad teismas šioje byloje kaltininko S. tarnybinės veiklos atlikimo nesiejo su alkoholinių gėrimų vartojimu, tačiau nesuprantama, kaip palydovo S. tarnybinė veikla siejama su plombų nuo automobilio KAZ kabinos durų nuėmimu ir kodėl užplombuota automobilio KAZ kabina negali būti laikoma saugykla.“ [15, p. 625] Taigi prie specialių apsaugos priemonių, kuriomis saugomas tam tikras įrenginys, priskirtinos ir tokios trukdančios įsibrauti į objektą priemonės – muitinės uždėtos plombos, anspaudai, kurie skirti ne tikai muitinės identifikacijos funkcijai atlikti (muitinės kontrolei vykdyti ir užkirsti kelią neteisėtoms operacijoms), bet ir priemonės, skirtos prekių apsaugai. Pavyzdžiui, transporto priemonėse prekės paprastai turi būti vežamos įpakuotos ar konteineriuose, kurie pagaminti ar įrengti taip, kad juose esantys daiktai negalėtų būti išimami nepaliekant „pėdsakų“. Vadinasi, muitinės identifikavimo priemonių (plombų, atspaudų) neteisėtas pašalinimas po to, kai krovinyje buvo įformintas muitinėje, ir atitinkamų prekių neteisėtas išėmimas iš konteinerių, krovinių automobilių ar panašių vietų, yra įsibrovimo į saugyklą

požymis. Pažymėtina, kad, vežant krovinius, saugykla pripažintini ir tokie krovinių įpakavimo būdai, kai kiekvienas krovinys neturi atskirų užraktų, bet taip sudėti, supakuoti, kad nėra galimybės prieiti prie krovinio turinio nepažeidžiant jų supakavimo vientisumo. Pavyzdžiui, esantys platformoje konteineriai apjuosti metaline apsaugos juoste ar sukrauti tokiu būdu, kuris neleistų krovinio vežant prieiti prie tokio krovinio turinio.

Nagrinėjant saugyklos sąvoką kyla klausimas, ar lengvojo automobilio salonas gali būti pripažintas saugykla. K. Volker teigia vagystę, padarytą įsilaužiant į lengvojo automobilio saloną, esant sunkesnę nusikaltimą, t. y. įsibrovimą į patalpą, tačiau kai pagrobiamas turtas, įsilaužus į automobilio bagažinę, veiką kvalifikuoja kaip paprastą vagystę [22, p. 42]. Kai kurie autoriai (A. I. Ignatovas) nurodo: „jei lengvasis automobilis stovi parkavimo aikštelėje ir jame yra tam tikri asmens daiktai, turintys materialią vertę (pavyzdžiui, pinigai, vertybiniai popieriai ir pan.), šių daiktų vagystė turėtų būti vertinama kaip pagrobimas iš saugyklos.“ [15, p. 98] A. J. Čiūprova prieštarauja tokiam saugyklos interpretavimui, teigdama, kad „daiktų pagrobimas iš lengvojo automobilio jokių būdu negali būti vertinamas kaip vagystė, padaryta įsibraunant į saugyklą, nes automobilis nėra skirtas materialioms vertybėms laikinai ar nuolat saugoti“ [17, p. 411]. Vis dėlto ji pripažįsta, kad kroviniinis automobilis, kuriame paprastai saugomos prekės ar kiti daiktai, yra saugykla. Su jos nuomone sutinka ir N. A. Lopašenko, ji saugyklą siūlo pripažinti tik tokius objektus, kurie turi specifinę paskirtį – būtent

saugoti daiktus ir kitą turtą. Tačiau kitais atvejais (turima mintyje lengvasis automobilis) ji rašo: „tik dėl faktinio tam tikro objekto panaudojimo materialioms vertybėms saugoti netikslinga pripažinti tokio įrenginio saugyklą, nes kitaip išskirti saugyklos požymius apskritai neįmanoma.“ [15, p. 98]

Lietuvos teismai, kai svetimas turtas pagrobiamas iš kroviniinio automobilio, paprastai pripažįsta, jog turtas pagrobiamas iš saugyklos¹⁸. Be to, pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir lengvasis automobilis tam tikrais atvejais pripažįstamas saugykla. „Standartinis automobilis pagal paskirtį yra transporto priemonė, tačiau jei iš mechaninėmis ar elektroninėmis priemonėmis saugomo automobilio pavagiami asmeniniai žmogaus daiktai ar automobilio priedai (automagnetolos, garso kolonėlės ir pan.), vagystė laikoma padaryta įsibraunant į saugyklą“ [23, p. 321]. Tokią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo poziciją galima grįžti tuo, jog asmuo, užrakinamas automobilį ar įrengdamas jame elektroninio saugojimo priemones, šiam objektui suteikia ir kitą paskirtį, t. y. apsaugoti ne tik patį automobilį nuo vagystės, bet ir jame esamas materialias vertybes. Tačiau pažymėtina, kad pagal pateiktą aiškinimą, norint veiką kvalifikuoti pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, iš saugomo automobilio turi būti pagrobti asmeniniai žmogaus daiktai ar automobilio priedai, todėl iš užrakinto automobilio pagrobūs esminę

¹⁸ Antai „A.V. nuteistas pagal LR BK 178 str. 2 d. už tai, kad <...> veikdamas bendrai su J. Š., išėmęs lango stiklą, įsibrovė į kieme stovėjusį T.K. priklausantį prekybinį mikroautobusą <...>, iš kurio pagrobė T. K. individualiai įmonei priklausančio turto už 1309,82 Lt“ [39].

automobilio dalį (apie esminę daikto dalį žr. LR CK 4.15 str.), pavyzdžiui, vairą, sėdynę ir kt., veika negalėtų būti kvalifikuota kaip vagystė, padaryta įsibraunant į saugyklą, nors, manytume, kad ši veika yra lygiai taip pat pavojinga kaip ir asmeninių žmogaus daiktų ar automobilio priedų vagystė.

Pažymėtina, kad teismai vadovaujasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ir vagystes iš lengvųjų automobilių, kurios padaromos įveikiant kliūtis, kvalifikuoja kaip įsibrovimą į saugyklą¹⁹. Be to, saugykla pripažįstama ne tik automobilio salonas, bet ir jo bagažinė²⁰. O kai svetimas turtas yra pagrobiamas iš nerakintos automobilio bagažinės ir nerakinto automobilio salono, veika kvalifikuojama kaip paprasta vagystė²¹. Taigi čia automobilis nėra laikomas saugykla, nes turto savininkas nešiama ypatingų priemonių turtui, esančiam automobilyje, apsaugoti, ir, palikdamas nerakintą automobilį, nesuteikia jam pa-

¹⁹ Antai „<...> pirmosios instancijos teismas nustatė, kad G. B. turtas buvo pagrobtas įveikiant jam priklausancio automobilio mechanines apsaugos priemones, t. y. turtas buvęs automobilyje užvaldytas išdauzus automobilio kairės pusės galinį lango stiklą, ir laikė, kad svetimas turtas pagrobtas įsibrovus į saugyklą, todėl veiką kvalifikavo pagal BK 178 straipsnio 2 dalį. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismas R. Š. nusikalstamą veiką kvalifikavo teisingai“ [29].

²⁰ „V. B. ir S. G. nuteisti už tai, kad 2006-02-10 <...> įsibrovė į saugyklą – automobilio bagažinę ir iš jos pagrobė dvi po 120 Lt vertės garso kolonėles „Magnat Traveller 3200“, tuo padarydami nukentėjusiajai J. B. 240 Lt turtinę žalą“ [34].

²¹ Pavyzdžiui, „V. V. nuteistas pagal BK 178 str. 4 d. už tai, kad iš J. N. automobilio nerakintos bagažinės pagrobė J. N. turto už 150 Lt.“ [40] Kitoje byloje A. B. nuteistas pagal LR BK 178 str. 1 d. už tai, kad <...> iš neužrakinto automobilio „Renault Velsantis“ <...> pagrobė R.R. priklausantią 380 Lt vertės rankinę bei joje buvusius daiktus: <...> tuo padarydamas nukentėjusiajam R. R. 20780 Lt turtinę žalą“ [30].

grindinio saugyklos požymio – materialių vertybių saugojimo paskirties. Todėl automobilio pripažinimas saugykla priklauso ir nuo automobilio savininko ar teisėto jo valdytojo veiksmų.

Diskusijų kelia ir tie atvejai, kai skysto ar biraus pavidalo turtas išleidžiamas iš stacionarios ar kilnojamos talpyklos, kuri pagal savo funkcinę paskirtį pripažįstama saugykla. Vieni autoriai, pavyzdžiui, A. I. Boicovas nurodo, kad „įsibrovimu į saugyklą galima laikyti ir atvejus, kai skysto ar biraus pavidalo turtas išleidžiamas iš talpyklų, kurioms nereikia fizinio įsiskverbimo į vidų (kuro bakai, cisternos ir pan.), bet ten esantį turtą galima užvaldyti atidarius liukus, atsukus čiaupus, dėl ko viduje esantis turtas pats išbyra, išbėga“ [15, p. 105]. Tokios pačios pozicijos laikosi ir Lietuvos teismai. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką „<...> kaip įsibrovimas kvalifikuotinas ir skystų ar bierių produktų išleidimas iš talpos, kuri pagal savo funkcinę paskirtį pripažįstama saugykla“ [23, p. 322]. Ši praktika analogiška ir žemesnių instancijų teimuose²².

Kiti teisininkai oponuoja tokiam požiūriui. Antai N. A. Lopašenko nurodo, jog „čia nėra vieno iš įsibrovimui būdingo po-

²² Apeliacinės instancijos teismas, palikdamas galiojantį pirmosios instancijos teismo sprendimą nuteisti A. E. pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, motyvuoja: „Kaip matyti iš įvykio vietų apžiūros protokolų, <...> alyva buvo supilta ir saugoma ne bet kur, o atitinkamoje didelio tūrio talpyklose. Siekiant išleisti alyvą iš talpyklų, reikėjo atsukti talpyklų varžtus arba kamščius, taigi prie alyvos nebuvo galima laisvai prieiti – turint tikslą ją pagrobti, teko panaudoti atitinkamus įrankius. Taigi apylinkės teismas padarė pagrįstą išvadą, jog transformatoriaus alyvų bakai yra saugykla“ [35]. Reikėtų sutikti, kad tai yra saugykla, bet ar bus įsibrovimas, – diskutuotina.

žymio – įsiskverbimo į tam tikro objekto vidų“ [15, p. 105]. Dėl to kritikos sulaukė ir rusų teisės teoretikas A. I. Boicovas, kuris, pripažindamas skysto ar biraus pavidalo turto išleidimą iš talpyklos įsibrovimu į saugyklą, pats sau prieštaravo anksčiau išsakytuose teiginiuose dėl vagystės nuo atviro lango palangės, kur nurodė, kad įsibrovimui konstatuoti svarbią reikšmę turi ir įsibrovimo „gylis“, t. y. kaip toli įsibraunama į tam tikrą objektą.

Reikėtų pritarti N. A. Lopašenkos pozicijai, kad skysto ar biraus pavidalo turto išleidimą iš talpyklos, į kurias fiziškai įsibrauti negalima, bet ten esantis turtas paimamas atidarius liukus, dangčius, atsukus kranus ir pan., netikslinga laikyti įsibrovimu į saugyklą. Vien dėl to, kad įsibrovimas yra neteisėtas patekimas. Taigi, norint patekti, reikia atsirasti tam tikro objekto viduje. Norint atsirasti objekte, reikia peržengti to objekto ribas, o kai skysto ar biraus pavidalo turtas išleidžiamas iš talpyklos tik atsukus čiaupą, objekto ribos nėra peržengiamos nei paties kaltininko, nei panaudojus tam tikras priemones, nei pasinaudojus mažamečiais asmenimis ir pan., todėl šiuo atveju, nors talpykla ir yra saugykla, tačiau ar bus įsibrovimas, diskutuotina.

Saugoma teritorija. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką saugoma teritorija yra apibrėžtas žemės ar vandens plotas, specialiai įrengtas ar skirtas nuolat ar laikinai saugoti materialias vertybes, saugomas fizinėmis, mechaninėmis, specialiomis elektrinėmis ar elektroninėmis apsaugos priemonėmis [23, p. 321]. Tai gali būti prekyvietės po atviru dangumi, jūrų ar oro uosto teritorija, geležinkelio stočių

teritorijos, prekybos ar krovinių gabenimo organizacijų teritorijos, kuriose saugomos prekės ir kitos materialios vertybės.

Taigi saugoma teritorija nuo saugyklos skiriasi tik vieninteliu požymiu, o būtent tuo, kad saugykla yra įrenginys, o saugoma teritorija – apibrėžtas žemės ar vandens plotas. Saugoma teritorija – tai tam tikra vieta po atviru dangumi. Apibrėžtas žemės ar vandens plotas reiškia, kad saugoma teritorija bus ne bet koks žemės ar vandens plotas, o tik toks, kuris yra išskirtas iš kitų vietų, pavyzdžiui, pažymėtas kuoliukais, tvora ir pan. Saugoma teritorija laikytinas tiek žemės, tiek vandens plotas. Todėl iškastas vandens tvenkinys taip pat gali būti pripažintas saugoma teritorija, jei atitiks ir kitus šiai vietai būtinus požymius (paskirtį ir apsaugą).

Antras požymis, būtinas žemės ar vandens plotą pripažinti saugoma teritorija, yra šių vietų paskirtis. Pagrindinis šių vietų tikslas – laikinas ar nuolatinis materialių vertybių saugojimas.

Pažymėtina, kad šis požymis nevienodai suprantamas teorijoje ir praktikoje. V. Piesliakas nurodo, kad „tokia vieta <...> skirta saugoti materialias vertybes“ [18, p. 11]. Lietuvos TSR BK komentare teigiama, kad saugykla (čia saugykla atitinka LR BK saugomos teritorijos požymius) tai – „teritorijos dalis, skirta <...> materialių vertybių saugojimui. <...> Teritorijos (akvatorijos) dalys, skirtos kurios nors produkcijos auginimui, o ne saugojimui, nelaikomos saugyklomis“ [16, p. 171]. N. A. Lopašenko taip pat teigia, kad „teritorija turi būti apibrėžta ir įrengta išskirtinai materialių vertybių saugojimo tikslais, todėl esant kitokiai šių aikštelių paskirčiai, nėra pagrindo laikyti tokias aikšteles saugoma teritorija“

[15, p. 100]²³. A. I. Boicovas pažymi, kad „šių vietų paskirtis (būtent materialioms vertybėms saugoti skirti objektai), leidžia atskirti „saugomą teritoriją“ nuo kitų teritorijų ar jos dalių, kurios, nors ir saugomos specialiomis apsaugos priemonėmis, tačiau skirtos ne laikinam ar nuolat saugoti materialias vertybes, o turi kitą paskirtį, pavyzdžiui, tam tikrai produkcijai auginti skirtos teritorijos, plotai (sodai, daržai, kūdros, tvenkiniai žuvims auginti, gyvulių ganyklos, draustiniai ir pan.)“ [8, p. 627]. Tokia pozicija vadovaujasi ir Rusijos teismų praktika²⁴. Remiantis Lietu-

²³ Antai G. ir T. turėdami tikslą pagrobti pateko į automobilių gamyklos teritoriją, iš kurios pagrobė automobilio „Volga“ detales. Pirmosios instancijos teismas jų veiksmus kvalifikavo kaip paprastą vagystę. Aukštesnysis teismas padarytą veiką perkvalifikavo kaip vagystę įsibraunant į saugyklą. Abu teismai savo sprendimus motyvavo atsižvelgdami į tai, ar ši gamyklos teritorija laikoma saugykla. Pripažindamas gamyklos teritoriją saugykla, teismas atkreipė dėmesį į tą aplinkybę, kad nurodyta teritorija, siekiant apsaugoti jos viduje esamas materialias vertybes, buvo visa aptverta betonine tvora ir metaliniu sietu, įrengta signalizacija ir ginkluota sargyba. Tačiau N. A. Lopašenko kritikuoja šias išvadas: „<...> pagal įstatymą saugykla suprantama kaip teritorijos dalis, skirta nuolat ar laikinai saugoti materialias vertybes, kuri apibrėžta, saugoma tvoromis ar techninėmis priemonėmis arba kita apsauga. Iš to plaukia, kad pagrindinis kriterijus, norint pripažinti tam tikrą vietą saugykla, ta teritorija turi būti apibrėžta ir įrengta išskirtinai materialių vertybių saugojimo tikslais, todėl esant kitokiai šių aikštelių paskirčiai, nėra pagrindo laikyti tokias aikštes saugykla. Vadinasi, visa įmonės teritorija, nesvarbu, ar ji buvo apibrėžta ir saugoma specialiomis apsaugos priemonėmis, negali būti pripažinta saugykla.“ [15, p. 100]

²⁴ Antai kaltininkai, turėdami tikslą pavogti, įsibrovė į saugomą teritoriją, kur buvo auginami vaismedžiai, ir, prisiskynę du maišus obuolių, užvaldė svetimą turtą. Rusijos pirmosios instancijos teismas tokius kaltininkų veiksmus kvalifikavo kaip įsibrovimą į saugomą teritoriją. Tačiau aukštesnės instancijos teismas panaikino įsibrovimo požymį, motyvuodamas tuo, kad ši saugoma teritorija visų pirma buvo skirta vaismedžiams auginti, o ne materialioms vertybėms saugoti [46].

vos Aukščiausiojo Teismo praktika taip pat pabrėžiama šios vietos išskirtinė paskirtis. „Tai objektai, specialiai įrengti ar skirti <...> materialių vertybių saugojimui [23, p. 321]. Taigi, nors tam tikroje apibrėžtoje teritorijoje, kuri yra saugoma specialiomis apsaugos priemonėmis, ir yra laikomos materialios vertybės, tai nereiškia, kad ji yra įrengta ar skirta specialiai šioms vertybėms apsaugoti.

Lietuvos teismų praktikos analizė parodė, kad teismai dažnai nesiaiškina teritorijos paskirties, o nustatę, kad tokia teritorija buvo saugoma tam tikromis apsaugos priemonėmis, vietą, iš kurios buvo pagrobtas turtas, pripažįsta saugoma teritorija pagal BK 178 straipsnio 2 dalį. Antai iš teismo pateiktų faktinių bylos aplinkybių²⁵ nėra aišku, aptverta teritorija buvo skirta dekoratyvioms eglutėms auginti ar šioms eglutėms saugoti, o tai ir turi lemiamą reikšmę ar vietą, iš kurios pagrobtas svetimas turtas, pripažinti saugoma teritorija. Jei ši aptverta teritorijos dalis buvo skirta eglutėms auginti, o ne saugoti, ji negalėtų būti pripažinta saugoma teritorija, nors ir buvo apibrėžta ir saugoma tvora. Tačiau jei teritorija buvo įrengta eglių sandėliavimo tikslais, galima daryti išvadą, kad ta teritorija buvo skirta materialioms vertybėms laikinai saugoti, ir tik tokia vieta gali būti pripažinta saugoma teritorija pagal BK

²⁵ „V. M. ir J. K. nuteisti pagal LR BK 22 str. 1 d. ir 178 str. 2 d. už tai, kad 2004 m. birželio 30 d. apie 00 val. 10 min., būdami iš anksto susitarę ir bendrai veikdami, per tvorą įsibrovė į saugomą teritoriją, esančią prie gyvenamojo namo Oginskio g. 14, Vilniuje, iš kur pasikėsino pagrobti 20 vienetų miniatiūrinių dekoratyvinių eglių, priklausančių nukentėjusiajam J. L., bendros 3000 Lt vertės, tačiau nusikaltimo nebaigė dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jų valios, kadangi buvo sulaikyti įvykio vietoje“ [41].

178 straipsnio 2 dalį. Kitoje byloje įsibrovimo į saugomą teritoriją inkriminavimas taip pat nėra pagrįstas. Antai „P. F. ir M. M. 2005 m. birželio 2 d. apie 13.15 val. veikdami bendrininkų grupėje, perlipę per UAB „Odos gaminiai ir Ko“ saugomos teritorijos, esančios Aerouosto g. 11, Šiauliuose, tvorą ir įsibrovę į UAB „Odos gaminiai ir Ko“ teritoriją, pasikėsino pagrobti svetimą UAB „Odos gaminiai ir Ko“ priklausantį turtą <...> iš viso pasikėsino pagrobti turto už 320 Lt, tačiau nusikalstamos veikos nebaigė dėl nuo jų valios nepriklausančių aplinkybių <...>“ [42]. Nors iš pateiktų faktinių bylos aplinkybių matyti, kad UAB „Odos gaminiai ir Ko“ teritorija buvo apibrėžtas žemės plotas (teritorija aptverta tvora), teritorija buvo saugoma mechaninėmis (aptverta tvora) ir fizinėmis priemonėmis, t. y. ją saugojo prižiūrėtojas S. P., tačiau neaišku, ši teritorija buvo įrengta ir skirta būtent materialioms vertybėms saugoti ar turėjo kitokią paskirtį.

Kartais nustatyti pagrindinę tam tikros vietos paskirtį gana sudėtinga. Antai „A. Š. buvo nuteistas pagal BK 178 straipsnio 2 dalį už tai, kad 2003 m. spalio 31 d. naktį Z. L. sodyboje įsibrovęs į saugomą teritoriją, t. y. per nerakintus vartelius patekęs į metaline tvora aptvertą paukščių laikymo aptvarą, pagrobė keturias bendros 200 Lt vertės žąsis“ [44]. Teismų praktikos apžvalgoje [23, p. 341] pažymėta, kad „tokia praktika yra teisinga, nes saugoma teritorija nebūtinai turi būti nuolatos prižiūrima, užrakinama ar pan. Tvorą aptverta ar kitu būdu apsaugota teritorija pripažįstama saugoma, nes joje laikomas turtas dėl savo išskirtinių savybių (gyvasties) <...> ir šio požymio pakanka BK 178 straipsnio

2 dalyje numatytam požymiui inkriminuoti“. Kyla klausimas, kodėl šis paukščių aptvaras negali būti laikomas produkcijai (žąsims) auginti skirta vieta, nes žąsys ten ganėsi, maitinosi ir pan.

Be to, norint pripažinti tam tikrą apibrėžtą žemės ar vandens plotą saugoma teritorija, būtina nustatyti ir tai, kad tas plotas yra saugomas fizinėmis, mechaninėmis, specialiomis elektrinėmis ar elektroninėmis apsaugos priemonėmis (tvoromis, grotomis, signalizacija, šunimis, sargyba ir pan.). Todėl tam tikrais atvejais, nors vieta ir buvo naudojama medžiagų sandėliavimo tikslais, tačiau negalės būti pripažinta saugoma teritorija dėl to, kad buvo neaptverta ar nesaugoma specialiomis apsaugos priemonėmis.

Taigi pagal teorijoje ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išskiriamus saugomos teritorijos požymius, ne kiekviena tvoromis aptverta namų valda galėtų būti pripažinta saugoma teritorija remiantis BK 178 straipsnio 2 dalimi, o gana absurdiška situacija tokius požymius atitiks. Antai asmuo Rotušės aikštėje, norėdamas apsaugoti padėtą ant žemės lagaminą, padeda keturis kuoliukus ir juos apjuosia viela. Šiuo atveju žemės plotas yra išskirtas iš kitų, įrengtas siekiant apsaugoti materialias vertybes (lagaminą) ir saugomas fizinėmis apsaugos priemonėmis (kuoliukais su viela).

Apibendrinant reikėtų nurodyti, kad visi elementai: būtent vieta, iš kurios paimamas svetimas turtas (patalpa, saugykla, saugoma teritorija); įsibrovimas (t. y. patekimo į objektą neteisėtumas ir išankstinis pagrobimo tikslas) yra vienodai būtini, norint inkriminuoti aptartą kvalifikuotą vagystę.

Išvados

1. LR BK 178 straipsnio 2 dalyje numatyta viena iš kvalifikuotos vagystės sudėčių – svetimo turto pagrobimas įsibraunant į patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją. Visais šiais atvejais svetimo turto pagrobimą kvalifikuoja nusikalstamos veikos padarymo būdas ir alternatyvi vieta. Tiek alternatyvi vieta, tiek būdas yra būtini šio nusikaltimo sudėties objektyvieji požymiai. Jeigu bent vieno iš jų nėra, veikos negalima kvalifikuoti pagal LR BK 178 straipsnio 2 dalį. Tiek grobimas iš patalpos, saugyklos ar saugomos teritorijos nesant įsibrovimo požymių, tiek grobimas, nors ir įsibraunant, bet iš tokių vietų, kurios neatitinka sąvokų: „patalpa, saugykla, saugoma teritorija“ turinio, nesudarys minėto kvalifikuojamojo požymio.
2. Įsibrovimui konstatuoti būtina nustatyti du požymius: patekimo į tam tikrą objektą neteisėtumą ir pagrobimo tikslą. Neteisėtumas reiškia, kad kaltininkas neturi teisės patekti į tam tikrą objektą. Neteisėtumas priklauso ir nuo to, ar patekti į tam tikrą objektą buvo galima laisvai, ribotai, iš dalies ribotai ar tam tikrą ribotą laiką ir pan. Pagrobimo tikslas reiškia, kad kaltininko sumanymas pagrobti svetimą turtą turi būti susiformavęs iki faktinio neteisėto patekimo į objektą.
3. Terminas „įsibrovimas“ nusako nusikalstamos veikos padarymo būdą. Tačiau ir įsibrovimo būdai gali būti labai įvairūs: pašalinant kliūtis; specialiai pritaikytomis priemonėmis ar apgaule; be kliūčių. Dažniausiai šie būdai veikai kvalifikuoti reikšmės neturi, nes veikos kvalifikavimas priklauso nuo turto įgijimo būdo, o ne nuo patekimo į objektą būdo.
4. Kvalifikuojant nusikalstamą veiką pagal BK 178 straipsnio 2 dalį, būtina nustatyti ir aplinkybę, ar vieta, iš kurios pagrobiamas svetimas turtas, atitinka požymius, leidžiančius ją pripažinti patalpa, saugykla ar saugoma teritorija. Patalpa – uždara erdvė arba statinys, skirtas: a) žmonėms laikinai ar nuolat gyventi; b) dirbti; c) materialioms vertybėms laikyti. Saugyklai ir saugomai teritorijai konstatuoti būtina nustatyti, kad tai yra arba įrenginys, arba apibrėžtas žemės ar vandens plotas, specifinę (materialių vertybių saugojimo) paskirtį ir apsaugą (saugomi fizinėmis, mechaninėmis, specialiomis elektrinėmis ar elektroninėmis apsaugos priemonėmis).

LITERATŪRA

Norminė

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 2003.
2. Уголовный кодекс FRG. 1871.
3. Уголовный кодекс RSFSR. Москва, 1996.
4. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 101-3597.

Specialioji

5. Baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius, 2004.
6. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius, 2003.
7. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 1 knyga. Vilnius, 2001.

8. Бойцов А. И. Преступления против собственности. СПб, 2002.
9. Drakšienė A., Stauskienė E. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998.
10. Drakšienė A. Baudžiamoji atsakomybė už vagystę // Teisė, 2000, t. 37.
11. Gauzman L. D., Maksimov S. V. Otvetstvenost za priestupljenija protiv sobsvienosti. Moskva: A. O. „Centr Jurinfor“, 2001.
12. Гришин А. В., Кузьмин В. А., Майоров В. А. Уголовное право Российской Федерации. Москва, 2006.
13. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, 2000.
14. Clarkson C. M. V. Understanding Criminal Law. Fourth edition. London, 2005.
15. Лопашенко Н. А. Преступления против собственности. Москва: ЛексЭст, 2005.
16. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius, 1989.
17. Научно-практический комментарий Уголовного кодекса Российской Федерации. Том первый. Н. Новгород, 1996.
18. Piesliakas V. Grobimas įsibraunant į butą, patalpą ar kitokią saugyklą // Socialistinė teisė, 1984.
19. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vilnius, 2006.
20. Smith A. T. H. Property offences. London, 1994.
21. Уголовное право. Особенная часть: учебник. Москва, 2004.
22. Volker Krey. Strafrecht. Besonderer Teil. Band 2. Vermögensdelikte. Berlin, 1995.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. Teismų praktika. Nr. 23, Vilnius, 2005.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-24/2005.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-73/2006.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-556/2006.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-617/2005.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla 2K-459/2006.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-725/2005.
30. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-167-19/2006.
31. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-388-50/2006.
32. Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-3-337/2006.
33. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-082-361/2006.
34. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-366-417/2006.
35. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-402-361/2006.
36. Alytaus rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-242-554/2006.
37. Marijampolės rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-220-537/2006.
38. Marijampolės rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-168-416/2006.
39. Marijampolės rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-236-537/2006.
40. Trakų rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-139-01/2004.
41. Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-00086-295/2005.
42. Šiaulių miesto apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-637-509/2005.
43. Marijampolės rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-272-610/2005.
44. Šilutės rajono apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-613/2004.
45. Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. 1996. No 11.
46. Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации. 1999. No 2. C.12.

Teismų praktika

23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. Teismų praktika. Nr. 23, Vilnius, 2005.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-24/2005.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-73/2006.

THE CONCEPT OF TRESPASING PREMISES, STORAGE OR SECURED TERRITORY AS ELEMENTS OF AGGRAVATED THEFT UNDER THE THEORY OF LAW AND PRACTICE

Andželika Vosyliūtė

S u m m a r y

The author of the article analyses one of the aggravated theft defined under the article 178 part 2 of Criminal code of Lithuania – stealing the property of another by trespassing into premises, storage or other secured territory. In all these cases the qualification of the offence depends on the place from which the property is stolen and the way in which the offence is committed. These elements of aggravated theft must be proved in order to charge the defendant under the article 178 part 2. On the other hand missing one of the mentioned element the defendant can't be liable

for such an aggravated theft. Stealing from premises, storage or secured territory without trespass is not the case as the matter of such an aggravated theft as well as stealing by trespassing into some places but not into premises, storage or secured territory.

According to the doctrine of law and the judicial practice the conception and the methods of trespassing, the conceptions of premises, storage or other secured territory are presented. The practical problems of qualification of this aggravated theft are discussed.

Įteikta 2007 m. birželio 25 d.

Priimta publikuoti 2007 m. spalio 26 d.